

6/5

21

Nytt från Sydafrika

DE ARTIKLAR som jag i vint-ras skrev om Sydafrika har i detta lands press uppmärksammats i en för mig överraskande grad. Tre engelskspråkiga tidningar, som hör till de största (The Star i Johannesburg, The Cape Argus och Natal Daily News, Durban), har publicerat sammanfattningsartiklar på sex sju spalter, och här till har anknutits inlägg på ledarplats och ett antal insändare. Jag hade inte väntat mig en så utförlig och öppen diskussion; den tyder på att jag överskattat tendensen att med några fördomsorda förbigå utländsk kritik. Sannolikt är att mina artiklar beaktats delvis på grund av att de skrivits av en svensk; man misstänker — med rätt eller orätt — politiska biasvikt då kritik kommer från exempelvis engelskt och amerikanskt håll.

De tidningar som refererat artiklarna har betonat att de inte därmed instämt i de framförda åsikterna, men i efterföljande ledare har med vissa reservationer sådana instämmanden gjorts. "Bortsett från en eller två överdrifter och missförstånd", skriver The Star, "kommer bilden av Sydafrikas rasrelationer och rasattityder obehagligt nära sanningen. Den kommer så nära sakens kärna att den borde framkalla djupare förståelse även hos dem som är insvepta i sina egna illusioner... Analysen framhäver de inrotade fördomar som är vanliga bland sydafrikaner, den upprörande okunnigheten och den strutslika vana att slingra sig undan realiteterna." Cape Argus hävdar att jag inte tillräckligt klargjort de förändringar som äger rum och att jag fått en överdriven uppfattning om rikedom i Sydafrika genom den gästfrihet som där utövas; den förra anmärkningen är kanske befogad, den senare är falsk, ty de vitas välstånd

Verwoerd, infödingsminister.

har jag förvisso konstaterat inte genom middagsättning, utan genom studium av officiell statistik. Men även denna tidning säger sig välkomna kritiken, då "den konfronterar oss med underlåtenhetssynder och verksynder, som vi blott alltför lätt glömmet bort". Det föreslås att den sydafrikanska regeringen skall anordna en neutral undersökning av förhållandena, liknande den som professor Myrdal ledde i USA.

Vid insändarna, som i regel är okvalificerat ovetiga eller lika okvalificerat vänliga, skall jag inte dröja. Av intresse är dock att den mest utförlige och respektable kritikern, Ivor Benson, utgår från att rationella överväganden i detta fall är av ringa betydelse; rasmot-sättningarna bygger på känslor som inte är tillgängliga för argument. Förhållandet mellan svenska och finska finländare åberopas som bevis. Jag uppmanas att besöka Finland, där "en energisk svensktalande minoritet lever i bitter kamp mot den styrande finskspråkiga majoriteten... Låt honom söka tala förstånd till sina egna svenska finländare. Låt honom söka övertyga dem om det ologiska i att två praktiga och intelligenta raser lever åtskilda." Denna om nästan otrolig okunnighet vittnande parallell mellan svenskar och finnar i Finland och vita och negrer i Sydafrika dras i en stor och på framskjuten plats intagen artikel i en av landets största tidningar — jag hörde den för övrigt flera gånger åberopas vid mitt besök.

Ur ett av de personliga brev från sydafrikaner som jag mottagit tillåter jag mig citera dessa rader: "Jag finner det ytterst svårt att fortsätta att leva i mitt hemland, eftersom jag måste stänga mitt sinne för så mycket som försiggår där. Det är det enda sättet för oss att leva vidare i landet. Vi måste tvinga oss att inte tänka på de långa köerna som väntar halv fyra på morgonen för att komma till arbetet och halv nio på kvällen för att komma hem igen... Deras (de svartas) psykiska lidanden är så hårda att man sällan talar om dem, men de är ännu oftare i våra tankar. Trots allt ser man dem sällan frusna och våta och hungriga i städerna. Men man hör hur de vita tilltalar dem, och till och med på Johannesburgs gator måste man se hur rädda de svarta barnen blir då en vit talar till dem, även om han talar vänligt. Kanske det värsta av allt är att höra 'sympatiserande' vita tala omedvetet nedlåtande till svarta män och kvinnor, som ofta står på ett högre andligt plan."

Det bör betonas att jag inte vet något om kommentarer i boernationalistisk press. Om sådana kommentarer förekommit, har de sannolikt varit rent negativa. Sekretären för infödingsfrågor, dr Eiselen, förklarade nyligen i ett tal att mina artiklar var "grovt överdrivna", men riktiga i påpekandet av de vitas okunnighet om de infödda. "Vi vet att det finns reservat för de infödda, men inte hur stora de är, vad de kan producera, hur folk lever där. Vi vet att infödingarna lever i sär-

skilda städer (lokationer) och i städer av järnbleck och säckar, men många av oss har aldrig varit i närheten av dessa städer."

*

Den relativt stora uppmärksamhet som ägnats mina artiklar kan möjligen sammanhånga med att striden i rasfrågan under de senaste månaderna ytterligare skärpts och att det enda stora oppositionspartiet, United Party, som representerar flertalet engelskspråkiga och en minoritet av boerna, med ökad energi vänt sig mot den nationalistiska regeringen. Naturligtvis står United Party kvar på den vita majoritetens linje, enligt vilken de vitas välde skall upprätthållas, men inom denna för båda de stora partierna gemensamma ram har den oppositionella aktiviteten blivit starkare.

Detta förhållande antydes redan vid parlamentets öppnande i januari. Typiskt är att oppositionspartiets ledare Strauss angrep nationalistregeringen för att den genom sin politik, särskilt sin restriktiva immigrationspolitik, i realiteten satte de vitas välde i fara. I en rad inlägg från samma parti har sagts att en uppjukning av raspolitiken är nödvändig för att åstadkomma den mildring av rasrelationerna utan vilken det nuvarande systemet i stort inte kan fungera.

I höstas tillsattes en kommission med medlemmar från båda de stora partierna för att undersöka frågan om de färgades (blandrasiga) rösträtt i Kapprovinsen; nationalisternas försök att beröva de 50.000 färgade röstberättigade deras rösträtt vid allmänna val har hittills strandat på regeln att författningsändringar kräver två tredjedelars majoritet. Kommissionen har nu avgivit sin rapport, som till stor del består av referat av vittnesförhör. Av dessa vittnesförhör framgår med all klarhet att de färgade vill behålla sin ordinarie rösträtt och icke, som nationalisterna önskar, liksom de svarta begränsas till val av några rasrepresentanter med beskuren befogenhet. Nationalistmajoriteten i kommissionen ansåg emellertid att regeringens program borde fullföljas. United Party åter försvarade de färgades rösträtt. Betecknande är att United Partys särskilda utredning inom kommissionen enligt majoritetens beslut inte har fått tryckas i betänkan-

En annan konflikt gäller skärpningen av segregationen. Nationalistregeringen har — för att nämna det mest omstridda exemplet — förordnat att omkring 70.000 svarta som bor i själva staden Johannesburg skall flyttas till områden flera mil utanför staden; de som ägt mark och bostäder skall hädanefter blott få omträtt. Man har allmänt väntat att demonstrationer, upplopp och våldsamheter skulle uppstå vid beslutets genomförande; infödingsministern Verwoerd har emellertid hävdad att förflyttningen är en ofrånkomlig konsekvens av apartheidprincipen. För några dagar sedan meddelades att förflyttningen uppskjutits på grund av att ingen möjlighet fanns att klara transporter av i Johannesburg arbetande från och till de nya boplatserna.

Ett antal lagändringar eller lagförslag anknyter på liknande sätt till regeringens tidigare följda handlingslinjer. Dels ökar man regeringens makt, dels utvidgar man apartheidprogrammet "vertikalt", dvs. genom skärpt segregation i skilda avseenden; "horisontellt" apartheid, som skulle ge de vita och de svarta separata landområden och de svarta självstyrelse inom sina områden, är, såsom Malan nyligen yttrade, "inte praktisk politik". Sålunda skall arbetsministern få rätt att bestämma från vilken rasgrupp arbetare inom ett visst yrke skall rekryteras; rimligen kommer i samband därmed förbudet för svarta att uträtta kvalificerade arbeten att utvidgas. Fackföreningar med medlemmar från mer än en ras kan vägras registrering, dvs. i praktiken förbjudas. Strejker skall kunna förbjudas av arbetsministern då vederbörande verksamhet är "väsentlig" (för de svarta gäller redan strejckförbud). Lagen mot kommunism, som berättigar till ingrepp mot personer och organisationer vilka anses samhällsfarliga, skall ytterligare utvidgas. Detta är blott några av punkterna i ett program som på en gång ökar maktkoncentrationen hos regeringen och rasförtrycket.

Viktigast av allt är kanske dock de förändringar som genomförts eller bebådats i samband med att infödingsundervisningen på nyåret överfördes från provinsförvaltningarna till infödingsministern. Åtgärderna riktar sig främst mot missionsskolorna, i vilka flertalet infödda (som över huvud går i skolor) undervisas; enligt en ministeriell uppgift är det här fråga om 4.500 skolor med 12.000 missionslärare och 500.000 elever. De beslut som hittills fattats enligt den nya ordningen går i korthet ut på att missionerna får behålla sina hittillsvarande anslag för undervisning om de överläter sina byggnader till staten och i fråga

om kursplaner, anställning av lärare och dylikt helt ställs under statens kontroll; eljest minskas anslagen omedelbart till hälften. Skolor som enligt infödingsministerns mening förkunnar en olämplig åskådning kan stängas. Avsikten med dessa bestämmelser är uppenbarligen att ge statsorganen — i stället för missionärerna — kontroll över undervisningen. En rad framstående kyrkomän har protesterat mot de nya föreskrifterna. Det anses allmänt att regeringen har för avsikt att införa en speciell undervisning för de infödda, som dels skall lägga huvudvikten på manuell utbildning, dels fostra till godtagande av den bestående ordningen. Farhågorna är väl förställda med tanke på infödingsministern Verwoerds uttalande: "Jag kommer att stänga alla skolor som sprider otillåtliga läror. Uppfostringsväsendet skall tas från dem som inger falska förhoppningar. Folk som tror på jämlikhet är inte önskvärda som lärare."

HERBERT TINGSTEN

En engelsk kommitté för informationsarbetet

I främmande länder har avgivet ett betänkande där man bland annat av sparsamhetsskäl föreslår att radioutsändningarna på svenska till Sverige och några andra västeuropeiska länder skall inställas. Från svensk synpunkt vore det beklagligt om så skedde. Enligt vad vi inhämtat beräknas antalet lyssnare ha stigit högst betydligt under de senaste åren och anses nu uppgå till omkring 70.000. Den på svenska verkssamma brittiska radion har vunnit uppskattning för sin rent upplysande, av propaganda inte färgade verksamhet. Medan

den engelska radiotjänsten eventuellt kommer att indras, har den ryska och polska radioverksamheten på svenska i hög grad ökat, och denna innehåller till stor del ren propaganda.